

Grzegorz Wejman¹

DZIEJE ZGROMADZENIA SIÓSTR JEZUSA MIŁOSIERNEGO W GRANICACH DZISIEJSZEJ METROPOLII SZCZECIŃSKO-KAMIENSKIEJ

Wstęp

Osoby życia konsekrowanego, dążąc do doskonałej miłości na drodze zachowania rad ewangelicznych: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, przypominają światu Jezusa Chrystusa, który był niewinny, ubogi i posłuszny Ojcu Niebieskiemu.

Po II wojnie światowej tereny dzisiejszej metropolii szczecińskiej, w skład której wchodzi archidiecezja szczecińsko-kamieńska i diecezja koszalińsko-kołobrzeska oraz diecezja zielonogórsko-gorzowska, przechodziły kilka faz reorganizacji w latach 1972, 1992 i 2004. Szczególnie istotne były te z 28 czerwca 1972 r., kiedy gorzowska administracja apostolska została podzielona na 3 diecezje (gorzowską, koszalińsko-kołobrzeską i szczecińsko-kamieńską), i z 25 marca 1992 r., kiedy została utworzona metropolia szczecińsko-kamieńska, a diecezja gorzowska otrzymała nazwę zielonogórsko-gorzowskiej. Obszar też uległ zmianie z 44 836 km² w 1945 r. do 37 199 km² – obecnie.

Po II wojnie światowej na tym obszarze pozostały tylko 54 siostry z 5 zgromadzeń w 16 domach zakonnych, a obecnie w metropolii posługuje 807 sióstr zakonnych (archidiecezja szczecińsko-kamieńska – 226, diecezja koszalińsko-kołobrzeska – 265 i diecezja zielonogórsko-gorzowska – 316). Pośród wielu rodzin zakonnych znalazło się Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego, które coraz bardziej wyciska swój charyzmat również na tych ziemiach. Niniejszy artykuł naukowy ukazuje powstanie i rozwój tejże wspólnoty zakonnej od chwili jej powstania do czasów obecnych w przestrzeni dzisiejszej metropolii szczecińsko-kamieńskiej.

---

¹ Ks. dr hab. Grzegorz Wejman, prof. US – prodziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego, kierownik Katedry Historii Kościoła i Patrologii; e-mail: gwejman@knob.pl.

1. Okoliczności powstania nowego zgromadzenia

Powstanie Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego ma swoje źródło w objawieniach Pana Jezusa s. Faustynie Kowalskiej. Po raz pierwszy w uroczystość Zesłania Ducha Świętego 9 czerwca 1935 r. s. Faustyna w wileńskim klasztorze usłyszała wewnętrzne słowa Jezusa: „Będiesz wypraszać z towarzyszkami swymi Miłosierdzie dla siebie i świata. Zrozumiałam, że nie będę w Zgromadzeniu, w którym obecnie jestem”². Prośbę swą Pan Jezus powtórzył 29 czerwca tegoż roku: „Pragnę, aby zgromadzenie takie było”³. I chociaż przez kolejne 40 miesięcy siostra myślała, w związku z kolejnymi objawieniami Pana Jezusa, że to ona będzie założycielką tegoż nowego zgromadzenia, niemniej wolą Boga było, aby kto inny był jego założycielem. Decydujący moment rozegrał się w połowie września 1938 r. w Krakowie. Kiedy doszło do spotkania ks. Michała Sopoćki z s. Faustyną Kowalską, wówczas siostra stwierdziła, że to nie ona będzie założycielką, a ks. Sopoćko powinien być raczej obojętny na sprawy zgromadzenia, które rozpocznie się od nikłych, małych rzeczy i wtedy, gdy inicjatywa wyjdzie od innych⁴.

Tak też się stało. Założycielkami zostały Jadwiga Osińska⁵, absolwentka filologii klasycznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i Izabela Naborowska, która w 1937 r. ukończyła Prywatną Roczną Żeńską Szkołę Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia⁶. Spotykały się one u ks. Sopoćki w jego wileńskim domu przy ul. św. Anny 11/13 w ramach działalności Związku Inteligencji Katolickiej i Sodalicii Mariańskiej Akademiczek (Jadwiga od 1939 r., a Izabela dołączyła w listopadzie 1941 r.)⁷.

2 Faustyna Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej* (Warszawa, 1995), 435 (dalej *Dzienniczek*).

3 *Dzienniczek*, 437.

4 Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp., *Uwielbiony Bóg w Trójcy i Miłosierdziu!* (Gorzów Wlkp., 2004), 28–29.

5 Teresa Szałkowska, *Ryzyko Miłosierdzia. Historia życia i posłannictwa s. Faustyny Osińskiej współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego* (Białystok, 2016). Jadwiga Wanda Osińska urodziła się 31 stycznia 1914 r. w miejscowości Poraj, wówczas województwo kieleckie, diecezja częstochowska. Była córką Juliana i Bronisławy z domu Cymmer.

6 Teresa Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia. Historia życia i posłannictwa s. Benigny Naborowskiej współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego* (Białystok, 2017), 37. Izabela Naborowska urodziła się 7 lipca 1913 r. w Mińsku Litewskim. Była córką Witolda i Heleny. Matka była wyznania ewangelicko-reformowanego, a ojciec katolickiego. Rodzice umówili się, że córki otrzymają chrzest w wyznaniu kalwińskim, a synowie katolickim. Wiare katolicką przyjęła po ukończeniu 21 roku życia. Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. (dalej AZSJM), T: Dokumenty Matki Benigny Naborowskiej, *Życiorys Izabeli Naborowskiej*, rps, 1.

7 26 stycznia 1942 r. dołączyły do nich kolejne niewiasty: Ludmiła Roszko (urodziła się 15 czerwca 1913 r. w Nowoswitiwce, we wschodniej Ukrainie. Została ochrzczona w Kościele prawosławnym, a przyjęta do Kościoła katolickiego w Wilnie ok. 1924 r. Ukończyła gimnazjum sióstr nazaretanek w Wilnie w 1933 r., a następnie Wydział Geografii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po repatriacji zamieszkała w Toruniu. Była jednym z najlepszych polskich geomorfologów. Stała się współzałożycielką Instytutu Miłosierdzia Bożego. W 1962 r. została skazana przez Sąd Najwyższy za organizowanie i kierowanie „tajną organizacją watykańską”. Zmarła 19 grudnia 2000 r. w Toruniu. Napisał o niej ks. Michał Damazyń, *Profesor Ludka. Życie i wiara* (Toruń, 2013)); Zofia Komorowska (urodziła się 16 grudnia 1898 r. w Warszawie. Była członkiem Armii Krajowej. Należała do świeckiego Instytutu Miłosierdzia Bożego. Ostatnie lata życia spędziła w Gorzowie Wlkp. w Domu Generalnym Sióstr Jezusa Miłosiernego. Zmarła 8 stycznia 1989 r. Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 47 przypis 80); Adela Alibekow (urodziła się 18 stycznia 1919 r. Miała pochodzenie tatarskie. Chciała wstąpić do Karmelu, a powstrzymała

To one, kiedy opuściły Wilno 26 sierpnia 1946 r., otrzymały od ks. Sopoćki m.in. łaciński tekst *Konstytucji* zakonnych⁸.

Po krótkim pobycie we Wrocławiu (od września 1946 r. do 1 lipca 1947 r.), gdzie zamieszkały u przełożonej skrytek p. Srebrzyńskiej⁹ oraz dzięki pomocy o. Władysława Wantuchowskiego TJ¹⁰ (późniejszy ich kierownik duchowy i opiekun zgromadzenia)¹¹ spotkały się z administratorem apostolskim w Gorzowie Wlkp. ks. inf. dr. Edmundem Nowickim (16 lipca¹² i 14 sierpnia 1947 r.¹³), który skierował je do Myśliborza¹⁴. Pobyt ich na terenie ordynariatu gorzowskiego zaczął się 25 sierpnia 1947 r.¹⁵ Data założenia domu macierzystego w Myśliborzu zbiegała się opatrnościowo z dniem urodzin s. Faustyny Kowalskiej. Siostry odczytały ten fakt jako wyraźny znak łaski Bożej oraz jako orędownictwo i opiekę s. Faustyny nad dziełem, które zainspirowała. Przyjął je ówczesny

---

ją sprzeciw matki. Po wojnie mieszkała w Poznaniu i pracowała w Wydawnictwie św. Wojciecha. Pod koniec życia przebywała w Gorzowie Wlkp. pod opieką sióstr. Zmarła 20 kwietnia 2016 r. Szalkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 48 przypis 82); Jadwiga Malkiewicz (urodziła się w 1907 r. Miała średnie wykształcenie. Po wojnie mieszkała w Toruniu. Wyszła za mąż za starszego od siebie mężczyznę, którym się opiekowała. Prawdopodobnie było to „białe małżeństwo”. Zmarła 28 kwietnia 1980 r. Szalkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 48 przypis 83). Tak powstała sześciuosobowa grupa, którą w historii zgromadzenia zwykło nazywać się „szóstką”. Jan Grzegorzczak, *Każda dusza to inny świat* (Poznań, 1998), 109.

- 8 Miał być on prawną podstawą nowego zgromadzenia. Według projektu głównym celem zgromadzenia miało być poznanie i kult Boga miłosiernego i naśladowania Go w uczynkach miłosiernych względem bliźnich. Ks. Sopoćko sprecyzował później ten cel jako krzewienie kultu Miłosiernego Odkupiciela i naśladowania Jego miłości wobec ludzkiej nędzy poprzez pełnienie uczynków względem duszy i ciała. Ks. Sopoćko wskazał siostrom na wartość modlitwy w życiu zakonnym i polecił praktyki duchowe, wśród których wymieniał codzienny rachunek sumienia, czytanie duchowe, studium teologii i prawa kościelnego. Zalecał konieczność poznawania historii Kościoła i zachęcał do prowadzenia rozmów duchowych z mistrzynią i między sobą, szczególnie na tematy życia duchowego. W konstytucji czytamy: „Zostało ono powołane w Kościele, by wielbić Boga w Trójcy Świętej Jedyne w tajemnicy Jego miłosierdzia, która objawia się w pełni w osobie Jezusa Chrystusa” (*Konstytucja Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*, zatwierdzona w Kapitułe Generalnej w 1984 r., pkt. 1.). Do dzisiaj zgromadzenie realizuje trzy formy działania: wielbienie i głoszenie Miłosierdzia Bożego, wypraszenie miłosierdzia Bożego dla świata oraz pełnienie miłosierdzia wobec potrzebujących. AZSJM, ks. Michał Sopoćko, *Konstytucje*, mps.
- 9 Za wstawiennictwem o. Władysława Wantuchowskiego TJ Jadwiga Osińska pełniła obowiązki dyrektorki prywatnej Szkoły Krawieckiej SS. Józefitek, gdy tym czasem Izabela Naborowska była nauczycielką i katechetką w Szkole Podstawowej Nr 11. Grzegorzczak, *Każda dusza to inny świat*, 117.
- 10 O. Władysław Wantuchowski TJ żył w latach 1895–1961. Po II wojnie światowej przebywał w różnych placówkach jezuickich w kraju. Uważany był za wybitnego kaznodzieję i rekolekcjonistę. W Wilnie poznał siostry oraz ks. Michała Sopoćkę. W uzgodnieniu z założycielem ks. Sopoćką pomagał siostrom po zakończeniu II wojny światowej. Był wieloletnim spowiednikiem matki Benigny Naborowskiej. Szalkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 71 przypis 158.
- 11 AZSJM, Ks. Michał Sopoćko, *Moje wspomnienia o Siostrze Jadwidze – Faustynie Osińskiej*, mps. Ks. Sopoćko wyjechał z Wilna dopiero w sierpniu 1947 r. (6 sierpnia przekroczył granicę, a 8 sierpnia dotarł do Białegostoku).
- 12 AZSJM, Benigna Naborowska, *Dziennik*, z. II, rps, 115.
- 13 AZSJM, Faustyna Osińska, *Kronika*, rps, 12.
- 14 Do Myśliborza przyjechały pierwszy raz 15 sierpnia 1947 r. by spotkać się z ks. prob. Janem Wojtysiakiem. 16 lipca nie udało się to, gdyż chorował.
- 15 Michaela Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, w: *Księga pamiątkowa 50-lecia organizacji Kościoła katolickiego na ziemi lubuskiej, Pomorza Zachodnim i północnym (1945–1995)*, red. P. Socha przy współpracy Z. Leca (Zielona Góra–Gorzów Wlkp.: Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska, 1998), 474–480; Grzegorzczak, *Każda dusza to inny świat*, 126. Przez dwa tygodnie była z nimi kandydatka Helena. Szalkowska, *Ryzyko Miłosierdzia*, 76 przypis 169.

ks. prob. Jan Wojtysiak¹⁶ i przekazał im dawną plebanię proboszczów–kuratusów przy ul. Stalina 77 (obecnie Bohaterów Warszawy 77). Początkowo były tylko dwie siostry, które chodziły w świeckich strojach, tak jak o tym napisała św. Faustyna: „Osoby w tym klasztorze żyjące chodziły w sukniach świeckich na razie, lecz duch panował zakonny w całej pełni”¹⁷. Do ich obowiązków należało prowadzenie agendy Caritas, przedszkola, nauczanie religii, pomoc w biurze parafialnym, opieka nad dwoma kościołami myśliborskimi pw. św. Jana Chrzciciela i Świętego Krzyża oraz troska o bieliznę i paramenty liturgiczne¹⁸.

W Myśliborzu 24 września 1947 r. nawiedził je ks. prof. M. Sopoćko, który wcześniej spotkał się w Gorzowie Wlkp. z ks. adm. Edmundem Nowickim, dziękując mu za przyjęcie do siebie sióstr. Pełne wzruszenia były te myśliborskie odwiedziny: „Udałem się do Myśliborza z wielkim zainteresowaniem, jako do pierwszego domu zgromadzenia, o którym mi mówiła s. Faustyna i szkicowo opisała go nawet w swoim *Dzienniku*. Na dworcu spotkały mnie z wielką radością owe kandydatki i poprowadziły do kościółka w pobliżu, przy którym ujrzałem dość obszerny dom piętrowy z małym ogrodem owocowym. Poszedłem nasamprzód do kościoła i ku wielkiemu zdziwieniu spostrzegłem w ścianie ołtarzowej okno z nieco uszkodzonym witrażem, przedstawiającym konanie Pana Jezusa na krzyżu. Przyglądałem się z radością i zdumieniem, albowiem siostra Faustyna mówiła mi o takim kościółku i witrażu, przy którym będzie siedziba pierwszego domu nowego zgromadzenia. Zdumiałem się jeszcze bardziej, gdy wszedłem do tego domu i oglądałem pokoje na parterze i piętrze, doskonale dostosowane do życia wspólnego kandydatek”¹⁹.

Kolejnym istotnym momentem w dziele powstawania tegoż zgromadzenia był wybór przełożonej. Po rekolekcjach, w których brała udział cała „szóstka”, a które przeprowadził w dniach 13–15 listopada 1947 r. o. Julian Józef Humeński TJ²⁰ z Krakowa, 15 listopada odbyły się wybory przełożonej, którą została s. Izabela (Benigna) Naborowska. Nowa przełożona wspomagana przez s. Jadwigę (Faustynę) Osińską, za pozwoleniem Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp., zaczęła organizować zgromadzenie zakonne według *Konstytucji* napisanej przez ks. Sopoćkę w Wilnie, jako Służebnice Miłosierdzia Bożego²¹. 16 listopada cała szóstka znowu złożyła śluby, jednakże ostatni już raz razem.

16 Do Myśliborza przybył w lipcu 1945 r. Posługiwał tutaj do 1951 r. Zrezygnował z urzędu proboszcza ze względu na stan zdrowia. Zamieszkał w Toruniu, gdzie zmarł w 1965 r. Marek Karolczak, *Kolegiata Myśliborska 1298–2015* (Myślibórz, 2015), 135–137. Po nim proboszczem został ks. Stanisław Bilski (1951–1953), następnie administratorem ks. Tadeusz Caruk (1953) i proboszczem ks. Stanisław Piekarczyk (1953–1955). Karolczak, *Kolegiata Myśliborska 1298–2015*, 126.

17 *Dzienniczek*, 1154.

18 Archiwum Parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Myśliborzu, Kronika parafialna po 1945 r., nr 3/67; Archiwum Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Zielonej Górze, Kancelaria, sygn. Hb11, nr 301 i 302, Siostry Jezusa Miłosiernego, lata 1946–1962 i 1963–1970.

19 AZSJM, Sopoćko, *Moje wspomnienia o siostrze Jadwidze – Faustynie Osińskiej*, 4.

20 O. Julian Józef Humeński TJ urodził się 18 lutego 1911 r. w Kołomyi. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1926 r. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1938 r. Z zakonu wystąpił w 1948 r. i został kapelanem wojskowym. Zmarł w 1994 r. Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 82 przypis 189.

21 Szałkowska, *Rzyko Miłosierdzia*, 82–83.

Śluby odebrał o. Władysław Wantuchowski TJ, gdyż ks. Sopoćko nie mógł dojechać do Myśliborza²². Spotkał się z nimi dopiero następnego roku – 15 sierpnia, niestety było to ostatnie spotkanie całej szóstki, gdyż od tej chwili ich drogi się rozeszły²³.

Niemniej do zgromadzenia zaczęły napływać nowe kandydatki. Już w 1948 r. wstąpiła Marianna Misarko²⁴, która przyjęła imię zakonne Józefa, a w 1949 r. bratanica ks. M. Sopoćki – Teresa²⁵, która przyjęła imię zakonne Bernadetta. Ich mistrzynią została s. Jadwiga Osińska. W lecie 1949 r. zgłosiło się znowu kilka kandydatek, ale przyjęte zostały tylko trzy: Joanna Dziembowska, Weronika Różycka i Zofia Kozłowska²⁶.

Siostry w Myśliborzu dzięki nowym powołaniom zdecydowały się na otwarcie drugiej placówki zgromadzenia. W sierpniu 1949 r. ks. administrator E. Nowicki zaproponował im utworzenie domu w Szczecinie. Został on otwarty 3 października 1949 r. Przełożoną została s. Jadwiga (Faustyna) Osińska. Siostry zamieszkały przy ul. Wojska Polskiego 84²⁷, a od 16 listopada 1949 r. przenieśli się do domu przy al. Niepodległości 17. Mieszkały tam do 6 sierpnia 1951 r.²⁸ Potem zamieszkały przy ul. Pocztowej 30 (parafia pw. św. Andrzeja Boboli). Mieszkały tam do 1 lipca 1954 r., a następnie przenieśli się na ul. Bogurodzicy 3 (parafia pw. św. Jana Chrzciciela)²⁹.

22 AZSJM, Benigna Naborowska, *Dziennik*, z. III, rps, 8 i 12.

23 S. Izabela (Benigna) Naborowska i s. Jadwiga (Faustyna) Osińska zaczęły tworzyć nowe zgromadzenie zakonne; dwie kolejne Ludmiła Roszko i Zofia Komorowska – Instytut Miłosierdzia Bożego w Toruniu; Jadwiga Malkiewicz, która później wyszła za mąż i Adela Alibekow, sympatyk zarówno zgromadzenia, jak i instytutu, zachowując jednak status osoby „niezrzeszonej” – pozostały czcicielkami Miłosierdzia Bożego. Szalkowska, *Rzyko Miłosierdzia*, 79.

24 Marianna Misarko urodziła się 11 listopada 1912 r. w Mataszówce. Zmarła 24 lutego 2016 r. w Zielonej Górze. Była przełożoną generalną w latach 1983–1995.

25 Teresa Sopoćko urodziła się 31 sierpnia 1931 r. w Nowej Wilejce.

26 Joanna Dziembowska urodziła się 15 listopada 1901 r. w Roszkowie, zmarła 20 września 1988 r. w Gorzowie Wlkp.; w zgromadzeniu nosiła imię s. M. Klaudia od Jezusa i Maryi; Weronika Różycka urodziła się 13 listopada 1936 r. w Grójcu, w zgromadzeniu nosiła imię s. M. Izabela od Niepokalanej; Zofia Kozłowska, urodziła się 15 maja 1933 r. w Janówku, nosi imię s. M. Agnieszka od Jezusa, Króla Miłości. Szalkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 97–99, przypisy 231–232 i 235; Szalkowska, *Rzyko Miłosierdzia*, 80–81.

27 W maju 1948 r. przybyły do Szczecina trzy siostry ze Zgromadzenia Sióstr Kamedulek. Zamieszkały one w domu przy al. Wojska Polskiego 84. Archiwum Parafii pw. Świętej Rodziny w Szczecinie (dalej APSRS), *Pismo ks. Kinderera do Kurii Administracji apostolskiej w Gorzowie* z dn. 28.05.1949 r. Niestety bezskutecznie. We wrześniu 1949 r. siostry wyprowadziły się ze Szczecina. APSRS, *Pismo Administratora Apostolskiego ks. E. Nowickiego do ks. dziekana T. Załuckowskiego* z dn. 12.09.1949 r. Dlatego siostry mogły zamieszkać na ich miejscu. Warunki były tam bardzo trudne. Nie było światła i ogrzewania. Na Mszę św. chodziły do kościoła Królowej Korony Polskiej przy parafii pw. Świętej Rodziny. Ks. Sopoćko, kiedy dowiedział się o warunkach ich zamieszkania osobiście przyjechał do Szczecina, aby temu zaradzić. Wtedy był po raz pierwszy w Szczecinie. Udał się do kościoła Królowej Korony Polskiej na chwilę modlitwy. Spotkał się następnie z ks. Tadeuszem Załuckowskim, proboszczem parafii oraz księżmi, pod których jurysdykcją były siostry: ks. K. Wnukiem oraz ks. K. Żarnowieckim. Prowadzili oni wtedy w Szczecinie Instytut Wyższej Wiedzy Religijnej. Matka Osińska posługiwała w instytucie jako sekretarka. Dzięki staraniom ks. Michała siostry zmieniły mieszkanie na lepsze. Zobacz Marcin Miczkuła, „Jest to kapłan według Serca Mojego”, *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 41 (2009): V.

28 Tam mieścił się Instytut Liturgiczny wchodzący w skład Powszechnych Warsztatów Pracy.

29 Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, 478. Katechizowały w 5 parafiach: pw. Świętego Krzyża, pw. św. Andrzeja Boboli, pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, pw. Matki Bożej Ostrobramskiej i pw. Najświętszego Zbawiciela.

Siostra Faustyna Osińska, zawsze pogodna i skromna, pomagała księżom: Klemensowi Wnukowi i Kazimierzowi Żarnowieckiemu³⁰ w prowadzeniu Instytutu Wyższej Wiedzy Religijnej³¹ oraz nauczała religii w szczecińskich szkołach. Do Myśliborza wróciła 6 sierpnia 1951 r. na stanowisko przełożonej domu³², a jej miejsce zajęła s. Benigna Naborowska³³.

5 lutego 1953 r. przełożona generalna s. Benigna wystosowała do Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp. prośbę o kanoniczne zatwierdzenie *Konstytucji* i prawa zwyczajowego zgromadzenia na prawie diecezjalnym z domem macierzystym przy kościele pw. Świętego Krzyża w Myśliborzu przy ul. Stalina 77 (obecnie ul. Bohaterów Warszawy 77). We wrześniu tegoż roku miała miejsce wizytacja kanoniczna³⁴, w której zalecono, aby członkinie nowego zgromadzenia odbyły formalny nowicjat w innym, prawnie istniejącym zgromadzeniu zakonnym. Stąd też 7 października 1953 r. za poradą Wizytatora Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp. przełożoną generalną została s. Faustyna Osińska, albowiem s. Benigna Naborowska wraz z dwoma innymi kandydatkami (s. Józefą

30 Ksiądz K. Żarnowiecki na bazie Powszechnych Warsztatów Pracy powołał na początku 1946 r. Instytut Liturgiczny, którego siedziba mieściła się przy ul. Niepodległości 17. Instytut Liturgiczny posiadał w Szczecinie: sklep na parterze oraz ślusarnię na pierwszym piętrze, pracownię hafciarską, zakład graficzny i zakład stolarski na drugim piętrze (przeniesione w 1947 r. do pomieszczeń przy ul. Potulickiej 1/3). Przemysław Fenrych, oprac., „Rok 1945 – «Szczecin jest Polski i Boży»”, *Prezbiterium* 1–5 (1985): 85; Roman Kostynowicz, „Trzy życiowe decyzje i dwa powołania”, *Prezbiterium* 1–5 (1985): 90.

31 Studium Wyższej Wiedzy Religijnej zostało powołane do życia 30 października 1949 r. Na jego czele stanął jako rektor, ks. Klemens Wnuk. „Uroczystość inauguracji Studium Wiedzy Religijnej w Szczecinie”, *Zarządzenia Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Pralatury Pilskiej* (dalej ZAA) 11–12 (1949): 383–385. Wykłady odbywały się w kaplicy kościoła Królowej Korony Polskiej w Szczecinie. Obejmowało ono 3 letni kurs. Wykłady odbywały się na początku 3 razy tygodniowo. Wykładowcą dogmatyki i liturgiki w Wyższym Studium Wiedzy Religijnej w Szczecinie był ks. dr K. Żarnowiecki. A. Żarnowiecka, „«Żadna siła mi tej młodzieży nie rozpędzi»”. Szczeciński epizod ks. Kazimierza Żarnowieckiego”, *Szczecińskie Studia Kościelne* 7–10 (1997–2000): 288. Na konferencji księży dziekanów w Gorzowie Wlkp. w dniach 9–11 maja 1950 r. rektor Studium Wiedzy Religijnej ks. K. Wnuk poinformował, że od chwili jego powstania w 1949 r. odbyło się 76 wykładów z filozofii, teologii i nauk pokrewnych. Przewidziano 300 wykładów w ciągu trzech lat studiów. Na studium uczestniczyło od 200 do 250 osób; 45% studentów tego Studium Wyższej Wiedzy Religijnej stanowiła młodzież akademicka. Studium posiadało własną bibliotekę liczącą 300 woluminów. Istniała możliwość studiów systemem korespondencyjnym. S. Ceptowski, „V Konferencja XX. Dziekanów”, *ZAA* 5–6 (1950): 123 (117–142). Studium Wyższej Wiedzy Religijnej istniało do 18 czerwca 1952 r. O jego likwidacji zdecydowały władze państwowe. Jego akta zostały przejęte przez Urząd Bezpieczeństwa. Archiwum Państwowe w Szczecinie, PWRN, sygn. 3807, k. 14, *Sprawozdanie RdSW PWRN w Szczecinie za II kwartał 1952 r.*

32 12 kwietnia 1953 r. złożyła ofiarę Bogu ze swojego życia w intencji pewnych kapłanów. Był to z jej strony akt heroiczny, który późniejszy bieg wypadków potwierdził. AZSJM, Sopoćko, *Wspomnienia o Siostrze Jadwidze – Faustynie Osińskiej.*

33 W tym czasie wydarzył się ważny moment w dziejach rodzącej się nowej wspólnoty zakonnej. 15 sierpnia 1950 r. w kościele pw. Świętego Krzyża w Myśliborzu siostry Benigna Naborowska i Faustyna Osińska złożyły swoje śluby wieczyste, choć (ponieważ zgromadzenie nie było zatwierdzone przez władzę kościelną) były to nadal zobowiązania prywatne. Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 97–99.

34 Wynikła ona m.in. z tego, że matka generalna poprosiła o zatwierdzenie wspólnoty na prawie diecezjalnym. O. dr Mieczysław (Ksawery) Hawrot-Kmieciński OFMCap, wizytator zgromadzenia wydał pozytywną opinię. ADZG, Pismo z dn. 10.10.1953 r., Gorzów Wlkp., Znak: C. XVI–7/53, 6; ADZG, *Kronika 10-lecia parafii ordynariatu gorzowskiego*, t. 5, nr 144, ks. Józef Anczarski, *Praca ks. Józefa Anczarskiego w Kurii Biskupiej i w diecezji gorzowskiej w latach: 29 XII 1950–30 VI 1963* (Gorzów Wlkp., 1963), 31; „Kronika”, *Gorzowskie Wiadomości Kościelne* 8 (1961): 295.

Misarko i s. Bernadettą Sopoćko) miała się udać do Sióstr Niepokalanek w Szymanowie dla odbycia tam koniecznego nowicjatu rocznego. Nowicjat trwał od 1 czerwca 1954 r. do 9 czerwca 1955 r.³⁵ Siostry wyjechały do Szymanowa 29 maja 1954 r.³⁶ Siostra F. Osińska przeniosła się do Szczecina i pracowała w biurze parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Po powrocie s. Benigny Naborowskiej matka Faustyna Osińska przeniosła Dom Generalny ze Szczecina do Myśliborza³⁷.

Po spełnieniu postawionych siostrom wymagań, ordynariusz gorzowski ks. inf. Zygmunt Szelażek po porozumieniu z episkopatem Polski postanowił kanonicznie erygować nowe zgromadzenie. Prawne zatwierdzenie zgromadzenia nastąpiło dekretem ks. Z. Szelażka 2 sierpnia 1955 r.³⁸ Wówczas nastąpiła zmiana dotychczasowej nazwy Sióstr Służebnic Miłosierdzia Bożego na Zgromadzenie Sióstr Jezusa Chrystusa Miłosiernego Odkupiciela. Potwierdzona została także osobowość prawna domu zakonnego w Myśliborzu, który od tej chwili stał się główną siedzibą zgromadzenia i przełożonej generalnej. Zezwolono, aby w domu, według przepisów prawa kanonicznego, został utworzony własny nowicjat zakonny. Na mocy dekretu siostry otrzymały prawo noszenia stroju zakonnego: biały habit przepasany czerwonym sznurem, biały szkaplerz i czarny welon; zmiana stroju nastąpiła w styczniu 1956 r. – dokonało się to na prośbę kurii gorzowskiej, skierowanej do przewodniczącego episkopatu Polski, zachowano pierwotny krój, ale nastąpiła zmiana koloru habitu na czarny³⁹.

6 sierpnia 1955 r. siostry przywdziały habity zakonne i rozpoczęły rekolekcje przed ślubami zakonnymi, które poprowadził o. Wantuchowski. 21 sierpnia tegoż roku matka Faustyna i s. Naborowska złożyły na ręce ks. inf. Z. Szelażka w obecności ks. prof. M. Sopoćki śluby wieczyste w prawnie zatwierdzonym zgromadzeniu⁴⁰. 3 października 1955 r. obyły się pierwsze śluby czasowe s. Józefy i s. Salezji. Uroczystościom przewodniczył o. Adamski TJ.

Niestety, 27 grudnia 1955 r. nagle zmarła matka Faustyna Osińska⁴¹. Nową przełożoną została matka Benigna Naborowska⁴².

35 AZSJM, *Zaświadczenie* z dn. 9.06.1955 r., l.p. I-36/55, mps.

36 Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 102.

37 Szałkowska, *Ryzyko Miłosierdzia*, 109.

38 AZSJM, *Dekret erekcji Zgromadzenia Sióstr Jezusa Chrystusa Miłosiernego Odkupiciela*, z dn. 2 VIII 1955 r., Znak C. XVI-11/55; Michaela Rak, *Historia Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego* (Warszawa, 1994), 15.

39 AZSJM, Benigna Naborowska, *Dziennik*, z. VI, rps, 79.

40 AZSJM, Faustyna Osińska, *Kronika 1955*, rps, 1.

41 Pogrzeb odbył się 29 grudnia w Gorzowie Wlkp. Ks. Sopoćko przyjechał na pogrzeb spóźniony o godzinę. Gdy udał się na cmentarz już nikogo na nim nie było. Udał się następnie do Myśliborza, gdzie dowiedział się, że siostra miała 26 grudnia skręt jelit, i mimo natychmiastowej operacji w szpitalu w Gorzowie Wlkp. zmarła. Matka Faustyna szczególną modlitwą otaczała kapłanów. Mówiła: „Kapłanów trzeba: słuchać, szanować, służyć i pomagać im, modlić się za nich. Żadnych plotek o nich nie robić, nie słuchać”. Szałkowska, *Ryzyko Miłosierdzia*, 101.

42 Matka Benigna Naborowska również 12 kwietnia 1953 r. złożyła ofiarę ze swojego życia za kapłanów.

2. Rozwój zgromadzenia w administracji gorzowskiej

Zatwierdzenie zgromadzenia na prawie diecezjalnym dawało nowej wspólnotcie większą szansę na jej intensywniejszy rozwój. Niestety, bolesnym ciosem dla młodego zgromadzenia był dekret Kongregacji Świętego Oficjum (dzisiejsza Kongregacja Doktryny Wiary) z dn. 19 listopada 1958 r. dotyczący ograniczenia kultu Miłosierdzia Bożego. Zostało on opublikowany 4 miesiące później w formie notyfikacji. Można przeczytać w nim m.in.: „Podaje się do wiadomości, że Najwyższa Kongregacja św. Oficjum zbadawszy widzenia i objawienia przypisywane s. Faustynie Kowalskiej ze Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia, zmarłej w 1938 r. blisko Krakowa, postanowiła co następuje:

1. Należy zakazać rozpowszechniania obrazów i pism, które przedstawiają nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego w formach proponowanych przez tąż s. Faustynę;
2. Zadanie usunięcia wymienionych obrazów, jakie ewentualnie zostały już wystawione do kultu, powierza się roztropności biskupów⁴³.

Kongregacja stwierdziła, że przeżycia s. Faustyny nie mają charakteru nadprzyrodzonego. Ponadto prymas Polski kard. Stefan Wyszyński otrzymał od kongregacji nakaz udzielenia ks. Sopońce najwyższego upomnienia:

1. Święto Miłosierdzia Bożego nie powinno być ustanowione.
2. Udzielić ks. Sopońce *gravissimum monitum*, by nie szerzył wiadomości o rzekomych objawieniach s. Faustyny⁴⁴.

Notyfikacja trwała 20 lat i powstrzymała powołania do zgromadzenia, a także wpłynęła na polaryzację charyzmatu, chociaż nie była zaskoczeniem, gdyż o tej sytuacji wspomina s. Faustyna w *Dzienniczku*⁴⁵.

W tym czasie cennym było wsparcie samego prymasa Polski dla nowego zgromadzenia⁴⁶. Również nowy kurator zgromadzenia ks. Józef Weissmann CM, mianowany w listopadzie 1961 r. na okres trzech lat⁴⁷ wspierał matkę Benignę w tych trudnych chwilach dla nowej wspólnoty, a także pomagał w zabiegach nad uruchomieniem własnego nowicjatu. Matka generalna zwróciła się w 1962 r. do prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego o zgodę na formację nowicjuszek u Sióstr Niepokalanek w Szymanowie, gdyż według

43 „Acta ss. Congregationum Suprema Sacra Congregatio S. Officii, I Notificazione”, *Acta Apostolicae Sedis* (1959): 271: Si rende noto che la Suprema Sacra Congregazione dei Sant’Offizio, prese in esame le asserite visioni e rivelazioni di Suor Faustina Kowalska, dell’Istituto di Nostra Signora della Misericordia, defunta nel 1938 presso Cracovia, ha stabilito quanto segue: 1. doversi proibire la diffusione delle immagini e degli scritti che presentano la devozione della Divina Misericordia nelle forme proposte dalla medesima Suor Faustina; 2. essere demandato alla prudenza dei Vescovi il compito di rimuovere le predette immagini, che eventualmente fossero già esposte al culto. Dal Palazzo del S. Offizio, 6 marzo 1959. Ugo O’Flaherty, Notare. Został on ogłoszony w *L’Osservatore Romano* 7 marca 1959 r.

44 Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 115–116.

45 *Dzienniczek*, 378.

46 Kard. Stefan Wyszyński na Konsulcie Wyższych Przełożonych Zakonnych zachęcał, aby małe zgromadzenia łączyły się z większymi w celu przetrwania, niemniej w przypadku sióstr zachował daleko idącą wstrzeźliwość. Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 118.

47 AZSJM, *Dekret Kurii Gorzowskiej*, 13.11.1961, Znak: Hb 11–38/61.

prawa ona, jako przełożona generalna nie mogła być równocześnie mistrzynią nowicjatu, a we wspólnocie nie było siostry, która miałaby przynajmniej 10-letni okres ślubów wieczystych, czyli wymaganego wieku kanonicznego do prowadzenia nowicjatu⁴⁸. Prymas Polski pozytywnie rozpatrzył prośbę matki generalnej i nominował s. Honorynę Dębicką mistrzynią nowicjatu dla nowego zgromadzenia⁴⁹. Dopiero 22 sierpnia 1966 r. zgromadzenie mogło otworzyć własny nowicjat⁵⁰. Niemniej wspólnota w tym trudnym czasie była w stanie powiększyć liczbę swoich domów zakonnych, a także skład personalny.

Przede wszystkim w czerwcu 1958 r. matka Benigna podjęła starania o uzyskanie pozwolenia kurii gorzowskiej na otwarcie kaplicy domowej w domu macierzystym w Myśliborzu. Dekret erygowania półpublicznej kaplicy został wystawiony 9 lipca 1958 r., a jej uroczystego poświęcenia dokonał myśliborski proboszcz ks. Eugeniusz Kłowski 24 listopada 1958 r.⁵¹

15 października 1959 r. siostry otworzyły placówkę zgromadzenia w Gorzowie Wlkp. na terenie parafii katedralnej, przy ul. Obotryckiej 10. Siostry pracowały tam w kuchni, prowadziły zakrystię oraz katechizowały dzieci, a także prowadziły tzw. hotelik⁵². Już 23 października tegoż roku, za zezwoleniem kurii biskupiej, została otwarta i poświęcona kaplica domowa; chociaż dekret erekcyjny został wydany przez kurię dopiero 23 stycznia 1961 r.⁵³ (placówka została zamknięta w 1994 r.).

W następnym 1960 r. matka generalna podjęła starania o otwarcie nowego domu zakonnego w Rzeplinie (woj. wrocławskie). Zgodę kurii otrzymała 22 czerwca 1960 r.⁵⁴; zaś dekret erekcyjny został wystawiony przez bp. Wilhelma Plutę 23 stycznia 1961 r.⁵⁵ Siostry zakonne posługiwały w Rzeplinie tylko do 15 marca 1962 r., gdyż ze zgromadzenia odeszły 4 siostry zakonne. Z tego też powodu, już w czerwcu 1961 r. zlikwidowano placówkę w Szczecinie⁵⁶. Niemniej 1 lipca 1961 r. udało się otworzyć placówkę zgromadzenia w Zbąszynku (istniała ona do 1994 r.). Od 15 sierpnia 1969 do 15 lipca 1970 r. siostry były również obecne w Suchaniu. Posługiwały tam dwie siostry: Chrystiana i Bernadetta⁵⁷.

Z pewnością radością dla sióstr był fakt nabycia 29 października 1969 r. przez siostry części domu w Gorzowie Wlkp. przy ul. Świerczewskiego 169 (obecnie kard. S. Wyszyńskiego 169) od właściciela Władysława Buczyńskiego. Sprzedał on jedno piętro, resztę

48 Matka generalna bezskutecznie starała się o taką dyspensę dla s. Izabeli Różyckiej.

49 AKBG, *Dekret Prymasa Polski*, 5.07.1962, N3430/62/P.

50 Szałkowska, *Bramy Miłosierdzia*, 135–136.

51 AZSJM, *Dekret erekcyjny*, z dn. 9.07.1958 r. Ks. Eugeniusz Kłowski był proboszczem w latach 1955–1958. Urodził się w 1902 r., zmarł w 1972 r. Karolczak, *Kolegiata Myśliborska 1298–2015*, 126.

52 Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, 478.

53 AZSJM, *Dekret erekcyjny*, 23.01.1961 r., Znak: Hb 11–5/61.

54 AZSJM, *Dekret Kurii Gorzowskiej* z dn. 22.06.1960, mps.

55 AZSJM, *Dekret erekcyjny*, 23.01.1961 r., Znak: Hb 11–5/61.

56 AZSJM, *Pismo Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp.* z dn. 11.11.1961 r.

57 Archiwum Prywatne Autora (dalej APA), *Wywiad z s. dr Teresą Szatkowską*, dn. 12.09.2018 r.

zatrzymał do własnych potrzeb. W zamian za to siostry zadeklarowały mu pomoc. Rok później całość budynku stała się własnością sióstr⁵⁸.

Na te różne zmagania się tego nowego zgromadzenia nałożył się bolesny fakt śmierci współzałożycieli zgromadzenia matki Benigny. Zmarła 25 sierpnia 1967 r., mając zaledwie 54 lata, dokładnie w 20. rocznicę powstania zgromadzenia. Zgromadzenie w tym czasie posiadało 5 domów: Dom Generalny w Myśliborzu, 2 w Gorzowie Wlkp., w Zbąszynku i poza administracją gorzowską w Sokolicy. Liczyło 12 profesek wieczystych, 5 profesek czasowych i 3 nowicjuszek⁵⁹.

Po śmierci matki Benigny, w obecności ks. prał. Józefa Michalskiego, delegata ordynariusza gorzowskiego bp. Wilhelma Pluty, 27 października odbyły się wybory nowej przełożonej. Została nią matka Salezja Poznańska⁶⁰. Wybrano wówczas nowy zarząd kapituły w osobach: s. Józefy Misarko, s. Bernadetty Sopoćko, s. Agnieszki Kozłowskiej i s. Klaudii Dziembowskiej. Celem kapituły było przygotowanie nowych *Konstytucji*.

3. Stabilizacja i nowe wyzwania w ramach metropolii szczecińsko-kamieńskiej

3.1. Zgromadzenie na prawie papieskim

Matka Salezja Poznańska w 1973 r. została ponownie wybrana na kolejną 6-letnią kadencję⁶¹. Również 12 czerwca 1980 r. w obecności ks. dr. Edwarda Jagodzińskiego, delegata bp. Wilhelma Pluty, dokonano jej ponownego wyboru⁶². To za jej kadencji uporządkowano archiwum i powstało pierwsze opracowanie historii zgromadzenia.

W tym czasie doszło także do podziału wielkiej gorzowskiej administracji apostołskiej na trzy diecezje: gorzowską, koszalińsko-kołobrzeską i szczecińsko-kamieńską. Stało się to 28 czerwca 1972 r. mocą bulli papieża Pawła VI *Episcoporum Poloniae coetus*⁶³. Ta radosna informacja dla Kościoła w Polsce, dla sióstr niosła nowe wyzwania. W lutym 1978 r. przełożona generalna skierowała list do bp. Jerzego Stroby z prośbą, by pozwolił na przeniesienie Domu Generalnego z Myśliborza (należącego do diecezji szczecińsko-kamieńskiej) do Gorzowa Wlkp. (leżącego na terenie diecezji gorzowskiej).

58 Rak, *Historia Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*, 76–78.

59 Rak, *Historia Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*, 75.

60 Matka S. Poznańska urodziła się 6 marca 1911 r. w Düsseldorfie. Ojciec jej był Polakiem, a matka Niemką. W latach 1971–1974 odbyła studia Teologii Życia Wewnętrznego na Prymasowskim Studium Życia Wewnętrznego w Warszawie. AZSJM, T: *Historia Zgromadzenia, Życiorys Salezji Poznańskiej*, mps, 1.

61 AZSJM, *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w latach 1972–1993*, rok 1973, rps.

62 AZSJM, *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w 1980*, rps.

63 Oryginał bulli znajduje się w Archiwum Kancelarii Apostolskiej, vol. CXLII, n. 10. Fotokopie zostały przesłane do kurii koszalińsko-kołobrzeskiej, również szczecińskiej. Bp Jerzy Stroba 26 marca 1973 r. wystosował prośbę do Sekretariatu Prymasa Polski, aby przysłano mu fotokopie bulli, gdyż była ona mu potrzebna przy druku pierwszego numeru *Prezbiterium*. Zobacz AKMS, *Stolica Apostolska dla diecezji, Bulla „Episcoporum Poloniae coetus”*.

Ordynariusz szczeciński dał pozytywną odpowiedź⁶⁴. Zaś mocą dekretu bp. Wilhelma Pluty z 5 czerwca 1978 r. dom przy ul. Świerczewskiego 169 w Gorzowie Wlkp. stał się Domem Generalnym i jednocześnie miejscem rezydencji przełożonej generalnej Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego⁶⁵.

Dwa miesiące wcześniej Stolica Apostolska (15 kwietnia 1978 r.) cofnęła notyfikację⁶⁶, stąd też przed zgromadzeniem powstały nowe perspektywy. Przede wszystkim wzrosła liczba powołań zakonnych, co było ważne w perspektywie starania się zgromadzenia o prawo papieskie.

30 listopada 1982 r. matka generalna Salezja Poznańska, niestrudzona w tych administracyjnych poczynaniach, zmarła na chorobę nowotworową. Dwa miesiące po jej śmierci, 30 stycznia 1983 r., rozpoczęła się kapituła wyborcza, która w obecności ks. dr. Edwarda Jagodzińskiego, delegata biskupa gorzowskiego, wybrała nową matką generalną s. Józefę Misarko⁶⁷.

To właśnie za jej kadencji, jednej z pierwszych, która wstąpiła do zgromadzenia, 7 stycznia 1986 r. bp Wilhelm Pluta zatwierdził przepracowany tekst *Konstytucji* (dyrektorium) zgromadzenia⁶⁸. Uroczystego poświęcenia i oddania egzemplarzy *Konstytucji* siostrom dokonał 4 listopada 1986 r. bp Józef Michalik. On też przewodniczył uroczystościom złożenia aktu zawierzenia Matce Bożej przez całe zgromadzenia w sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej w Rokitnie 16 listopada 1988 r.⁶⁹ To w trakcie prac nad nową *Konstytucją* doszło do zmiany nazwy zgromadzenia na Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego.

W rozwoju zgromadzenia ważnym był dzień 24 października 1991 r., kiedy powstała pierwsza zagraniczna placówka w Niemczech w diecezji augsburskiej.

Po dwóch kadencjach 5 lutego 1995 r. nową przełożoną generalną została matka Maria Kalinowska⁷⁰. Funkcję tę pełniła przez 18 lat (3 kadencje)⁷¹. To za jej kadencji 13 maja 2008 r. papież Benedykt XVI zatwierdził Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego na prawach papieskich⁷². Od 2013 r. matką generalną jest Joanna Klaudia Kwiatkowska⁷³.

Obecnie zgromadzenie posiada placówki na obu kontynentach Ameryki, w Afryce i Europie (Niemcy, Francja, Litwa, Białoruś, Bułgaria, Ukraina, Rosja, Chorwacja,

64 AZSJM, *Pismo Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej*, Znak: HB-10/78.

65 AZSJM, *Dekret Kurii Gorzowskiej*, 5 VI 1978 r., Znak: Hb 11-1/78.

66 „Orzeczenie Kongregacji Doktryny Wiary”, z dn. 15.04.1978 r., *Acta Apostolicae Sedis* (1978): 350.

67 AZSJM, *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w 1983*, rps.

68 AZSJM, *Pismo Kurii Gorzowskiej*, 7 I 1986 r., Znak: Hb 11-11/85.

69 AZSJM, *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w 1988*, a3, rps.

70 Matka Teresa Kalinowska urodziła się 20 maja 1955 r. W zgromadzeniu nosi imię Maria od Boga Ojca. AZSJM, T: Historia Zgromadzenia, *Życiorys Teresy Kalinowskiej*, mps, 1.

71 Grzegorzcyk, *Każda dusza to inny świat*, 214-215.

72 AZSJM, Congregazione per gli Istituti di Vita Consecrata e la Societa di Vita Apostolica, *Dekret*, Watykan 31.05.2018 r. popisał prefekt Franc kard. Rodé, CM.

73 Klaudia Kwiatkowska urodziła się w 1966 r. W zgromadzeniu nosi imię Matki Bożej Rozradowanej, AZSJM, T: Historia Zgromadzenia, *Życiorys Klaudii Kwiatkowskiej*, mps, 1.

Brazylia, Jerozolima, Kanada, Boliwia, RPA, Albania, Polska – 25 placówek)⁷⁴. Do zgromadzenia należą profeski wieczyste z Polski, Białorusi, Litwy, Ukrainy, Słowacji, Chorwacji, Niemiec, Austrii, Brazylii, Kanady i Alaski. W sumie w zgromadzeniu jest ok. 150 sióstr (w 2013 r. było ich 160).

3.2. (Archi)diecezja szczecińsko-kamieńska

W ramach diecezji szczecińsko-kamieńskiej, a od 25 marca 1992 r. archidiecezji, siostry prowadziły i prowadzą domy tylko w dwóch miastach w Myśliborzu i Szczecinie (w ramach administracji gorzowskiej pracowały także w Suchaniu, który obecnie znajduje się na terenie archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej).

Dom macierzysty w Myśliborzu⁷⁵ przy ul. Bohaterów Warszawy 77 związany jest z wizją s. Faustyny. To tutaj wszystko się zaczęło. To tutaj był pierwszy Dom Generalny, pierwszy nowicjat i postulat. W klasztorze mieszkało od 5 do 10 sióstr. Siostry katechizowały w parafiach pw. św. Jana Chrzciciela i pw. Świętego Krzyża. Prowadziły grupę świeckich czcicieli Miłosierdzia Bożego oraz grupy dziecięce Promyki Jezusa Miłosiernego, a przez pewien czas młodzieżową grupę Apostolek Jezusa Miłosiernego. Raz w miesiącu odbywało się też spotkanie Czcicieli Miłosierdzia Bożego – modlitewnej grupy dorosłych. Za kadencji przełożonej s. Elżbiety Fedorowicz (1995–1997) grupa liczyła ponad 100 osób z samego Myśliborza (1995–1997) i była wspierana przez ks. prob. Mariana Kucharczyka. Członkowie otrzymali legitymacje z prawami i obowiązkami wspólnoty.

Za kadencji przełożonej s. Izabeli Różyckiej (1988–1995) dom macierzysty został całkowicie wyremontowany, własnym kosztem zgromadzenia. Obecnie objęty jest opieką konserwatorską.

74 W Polsce Siostry mają 25 domów: Północna – Białystok (seminarium i Dom bł. Michała Sopoćki), Bledzew, Darłowo, Gorzów Wlkp., Koszalin, Myślibórz (Sanktuarium i Dom), Nowe Kurowo, Rokitno, Sulęcín, Szczecin (Dom Abp i Jasnogórska); Środkowa – Łódź, Odolanów, Ostrówek (dom św. Faustyny), Porszewice, Warszawa (Dom Zgromadzenia – Jelonki, Parafia Dobrego Pasterza), Zielona Góra i Południowa – Kielce, Krosno Hospicjum, Jamna, Tarnów i Radłów – Przystań Bożego Miłosierdzia, budowa.

75 Przełożonymi domu przy ul. Bohaterów Warszawy 77 były: s. Celina Kondracikowska (wrzesień 1971–30 czerwca 1973 r.), s. Izabela Różycka (1 lipca 1973–31 lipca 1979 r.), s. Konsolata Kropiewnicka (1 sierpnia 1979–6 sierpnia 1982 r.), s. Elżbieta Fedorowicz (6 sierpnia 1982–25 sierpnia 1988 r.), s. Izabela Różycka (25 sierpnia 1988–10 lutego 1995 r.), s. Elżbieta Fedorowicz (11 lutego 1995–27 sierpnia 1997), s. Celina Kondracikowska (28 sierpnia 1997–6 października 2004 r.), s. Teresa Szałkowska (7 października 2004–31 lipca 2013 r.), s. Augustyna Kiewro (1 sierpnia 2013–31 lipca 2015 r.), s. Anastazja Dudzińska (1 sierpnia 2015–28 lutego 2017 r.), s. Rachela Waszkiewicz (1 marca–31 sierpnia 2017 r.), s. Joela Wolna (1 września 2017–). Robert Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej 1972* (Szczecin, 2016), 323 oraz AZSJM, *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w 1992*; AZSJM, *Sprawozdania roczne*; AZSJM, *Kronika Domu Macierzystego w Myśliborzu* oraz T: *Dom Macierzysty, Kadencje sióstr przełożonych*.

To tutaj 1 sierpnia 1993 r. abp Marian Przykucki ustanowił sanktuarium Miłosierdzia Bożego, w którego skład wchodzi kościół i klasztor⁷⁶, gdzie znajdują się relikwie św. s. Faustyny, jak i bł. ks. Michała Sopoćki. Od czasu ogłoszenia sanktuarium wzmógł się ruch pielgrzymkowy. Dom też stanowi miejsce odprawiania rekolekcji ignacjańskich i rekolekcji *Lectio divina*. Obecnie liczba sióstr tutaj mieszkających i posługujących waha się od 5 do 7⁷⁷.

Kolejny dom w tym mieście mieści się przy ul. Kościelnej 9⁷⁸ i jest położony w pobliżu Jeziora Myśluborskiego. Został on oddany do użytku w lutym 2004 r.⁷⁹ Jest darem Anny i Romana Klusków. Od 2014 r. pełni funkcję domu formacyjnego⁸⁰, w którym odbywa się postulat zgromadzenia (pierwszy etap formacji zakonnej). W domu tym odbywają się także rekolekcje dla grup zorganizowanych. Ponadto, siostry pomagają ok. 30 ubogim, którzy codziennie mogą liczyć na ciepły posiłek (w tym wspólną kolację przy wigilijnym stole). Siostry z tego domu posługują również na terenie parafii w zakrystii Sanktuarium Miłosierdzia Bożego oraz w katechezie. W tym domu odbywają się także spotkania dla młodzieży przygotowującej się do sakramentu bierzmowania.

Obok Myśluborza siostry posługują w Szczecinie. Pracowały już tutaj w latach 1949–1961. Do miasta Gryfa pomorskiego powróciły w 1982 r. 1 września rozpoczęły pracę w parafii pw. Miłosierdzia Bożego. Zamieszkały w domu plebanijnym przy ul. Przyjaciół Żołnierza 45, gdzie 10 listopada erygowano dom zakonny⁸¹. Kiedy jednak rozpoczęto budowę nowej plebanii, siostry zamieszkały przy ul. Myśliwskiej 1/1. Pracowały tutaj do 1 sierpnia 2005 r. Przez ten czas funkcję przełożonej pełniło 10 sióstr⁸². Siostry pro-

76 AZSJM, Abp Marian Przykucki, *Dekret Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśluborzu*, Szczecin dn. 1.08.1993 r., także: Marian Przykucki, *Dekret ustanawiający Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśluborzu*, Szczecin, dnia 1 sierpnia 1993 r., Znak: LM 16–2/93, 201–202.

77 AZSJM, *Kronika Domu Macierzystego w Myśluborzu* oraz T: Dom Macierzysty, *Kadencje sióstr przełożonych*.

78 Przełożone domu: s. Celina Kondracikowska (14 lutego–6 października 2004 r.), s. Daria Wieczorek (1 października 2004–1 września 2006 r.), s. Gracjana Černá (wrzesień 2006–10 sierpnia 2010 r.), s. Anastazja Dudzińska (25 sierpnia 2010–31 lipca 2013 r.), s. Benedykta Nowosad (1 sierpnia 2013–27 sierpnia 2017 r.), s. Maja Martyniuk (28 sierpnia 2017 r. –). AZSJM, *Kronika Domu Macierzystego w Myśluborzu* oraz T: Dokumenty Domu – Myślubórz, Kościelna 9.

79 Dom został erygowany 14 lutego 2004 r. Starsze siostry znalazły tutaj schronienie. Dom służył także miastu jako gabinet dentystyczny, prowadzony przez jedną z sióstr. Nadto siostry otaczają opieką osoby starsze i ubogie – w tej posłudze wydają ok. 30 obiadów dziennie. AZSJM, *Kronika Domu Macierzystego w Myśluborzu* oraz T: Dokumenty Domu – Myślubórz, Kościelna 9.

80 Dom jest otwarty na przyjęcie osób indywidualnych i grup zorganizowanych. Może pomieścić równocześnie ok. 50 osób w pokojach 1-, 2- lub wieloosobowych. Dysponuje kaplicą, oratorium, salą kominkową oraz salą wykładową. S. Teresa ZSJM, „Dom rekolekcyjny”, *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 42 (2004).

81 Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, 322; Siostra Michaela, „«Faustynki» Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego”, *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 4, 21 (1992): 6.

82 S. Helena Świątek (1982–1984), s. Konsolata Kropiewnicka (1 września 1984–24 kwietnia 1985 r.), s. Wanda Lisowska (24 kwietnia 1985–6 stycznia 1987 r.), s. Helena Świątek (7 stycznia 1987–16 sierpnia 1989 r.), s. Anna Młynarczyk (16 sierpnia 1989–30 lipca 1991 r.), s. Jadwiga Pikuta (30 lipca 1991–30 sierpnia 1993 r.), s. Teresa Szalkowska (1 września 1993–11 sierpnia 1994 r.), s. Bogumiła Marszałkowska (11 sierpnia 1994–9 lutego 1995 r.), s. Józefa Misarko (9 lutego 1995–1 lipca 1996 r.), s. Małgorzata Smilgin (1 lipca 1996–27 sierpnia 1997 r.), s. Józefa Misarko (27 sierpnia 1997–1 sierpnia 2005 r.). Masalski, *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej*, 323. AZSJM, *Sprawozdania roczne*.

wadziły grupy parafialne Czcieli Miłosierdzia Bożego i dziecięcego ruchu Promyków Jezusa Miłosiernego, pracowały także w zakrystii i na plebanii, oraz zaangażowane były w katechizację. Z pewnością bolesny jest fakt, że dom został zamknięty, kiedy 18 kwietnia 1993 r. abp Marian Przykucki przy parafii erygował sanktuarium Miłosierdzia Bożego⁸³.

Siostry posługiwały także w Domu Arcybiskupim Mariana Przykuckiego w Szczecinie przy ul. P. Skargi 30 w latach 1992–1999⁸⁴. Potem służyły abp. M. Przykuckiemu, aż do jego śmierci 16 października 2009 r., gdy jako emeryt przeniósł się do budynku przy ul. Królowej Korony Polskiej 28⁸⁵. Od 2009 r.⁸⁶ do chwili obecnej czynią posługę w Domu Arcybiskupa Andrzeja Dziegi; od września 2016 r. pomagają w jego sekretariacie. Posługują tam siostry: Jadwiga, Jakuba oraz Klara.

Przez krótki czas siostry pracowały w parafii pw. św. Jana Chrzciciela, przy ul. Bogurodzicy 3a, od 1 lipca 1994 do 1 września 1996 r. (przełożoną była tutaj s. Agnieszka Kozłowska); w Domu Rekolekcyjnym na Golęcinie, przy ul. Strzałowskiej 26, od 28 sierpnia 1997 do 31 sierpnia 2000 r. (posługiwały w nim s. Dominika Steć i s. Anna Młynarczyk) oraz parafii katedralnej pw. św. Jakuba Ap. od 1 września 2005 do 2010 r. (pracowały tam jako przełożone s. Stanisława Gontarz (1.09.2005–30.08.2007 r.), s. Jadwiga Pikuta (2007–2008) i s. Dorota Rybicka (kwiecień 2008–2010))⁸⁷.

Ich obecną szczecińską placówką jest parafia pw. Matki Bożej Jasnogórskiej na Pomorzanych. Istnieje ona od 26 sierpnia 2010 r.⁸⁸ Zgromadzenie odpowiedziało pozytywnie na zaproszenie ks. prał. Andrzeja Buczmy. Obecnie wspólnotę zakonną tworzą cztery siostry: s. Franciszka Kwiatkowska (przełożona od 1 września 2010 r.) i s. Marianna, które są katechetkami i pracują w szkole oraz przedszkolach, a także prowadzą dziecięco-młodzieżową grupę formacyjną Promyki Jezusa Miłosiernego; s. Francisca jest zakrystianką, a wspiera je s. Jana⁸⁹.

83 Parafia pw. Miłosierdzia Bożego na osiedlu Księżąt Pomorskich została erygowana dekretem bp. Kazimierza Majdańskiego 22 czerwca 1985 r., lecz już od 4 maja 1981 r. trwała budowa kościoła; w kwietniu 1984 r. została poświęcona kaplica – obecna kaplica Jezusa Miłosiernego. 14 września 1986 r., bp K. Majdański uroczystie wmurował kamień węgielny i akt erekcyjny (kamień węgielny został przywieziony z Bazyliki św. Piotra w Rzymie i poświęcony przez papieża Jana Pawła II na Jasnej Górze podczas drugiej pielgrzymki do ojczyzny – 18 czerwca 1983 r.). Kazimierz Majdański, „Dekret erekcji parafii pw. Miłosierdzia Bożego w Szczecinie”, *Znak*: L 1–27/85, Szczecin, dnia 18 czerwca 1985 r., *Prezbiterium* 11–12 (1985): 325; Marian Przykucki, „Dekret ustanawiający Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Szczecinie”, *Prezbiterium* 3–4 (1993): 100–101.

84 Praca została podjęta 20 sierpnia 1992 r., a dom został erygowany 29 sierpnia 1992 r. Pierwszą przełożoną została s. Helena Świątek. Siostry prowadziły gospodarstwo domowe i sekretariat abp. Mariana Przykuckiego. Były 2–3 siostry.

85 Przełożonymi w tych domach były: s. Helena Świątek (20 sierpnia 1992–29 maja 1994 r.), s. Anna Młynarczyk (29 maja 1994–1 lipca 1996 r.), s. Edyta Jaszul (1 lipca 1996–1 września 1999 r.), s. Regina Zapał (1 września 1999–2009 r.).

86 Dom przy ul. P. Skargi 30 został erygowany 1 października 2009 r. Przełożoną została s. Jadwiga Pikuta. Siostry prowadzą dom wraz z kuchnią. Zobacz. AZSJM, T: Dokumenty Domu – Szczecin, ul. P. Skargi.

87 APA, *Wywiad z s. dr Teresą Szalkowską*, dn. 12.09.2018 r.

88 Do został erygowany 1 września 2010 r. Mieści się przy ul. Orawskiej 3, na plebanii. AZSJM, T: Dokumenty Domu – Szczecin, Orawska 3.

89 AZSJM, T: Dokumenty Domu – Szczecin, Orawska 3.

3.3. Diecezja (zielonogórsko)-gorzowska

W ramach diecezji gorzowskiej, a od 25 marca 1992 r. zielonogórsko-gorzowskiej, siostry posługiwały i posługują, oprócz Gorzowa Wlkp., w 7 innych miejscowościach: Zbąszynku, Pile, Rokitnie, Nowym Kurowie, Bledzewie, Sulęcinnie i Zielonej Górze.

Siostry posługiwały w Zbąszynku do 1994 r.⁹⁰ W Pile pracowały w latach 1988–1992, kiedy jeszcze miasto to należało do diecezji gorzowskiej⁹¹. Kolejną placówkę w Rokitnie otworzyły w lipcu 1996 r. Na początku siostry zajmowały się: katechezą w szkole, recepcją i gotowaniem w kuchni w domu rekolekcyjnym, zakrystią, sprzątaniem i dekoracją kwiatową w kościele. Obecnie we wspólnocie są dwie siostry emerytki, które troszczą się o dom: gotowanie, przetwory, ogród, szycie, domową kaplicę, „pogotowie” modlitewne. Jedna siostra posługuje w kuchni w domu rekolekcyjnym i jedna siostra jest zakrystianką w bazylice rokitniańskiej.

Kolejna placówka powstała w Nowym Kurowie w 1999 r. Tutaj siostry wyremontowały starą plebanię (wybudowaną w 1900 r.) w okolicy kościoła filialnego pw. Matki Bożej Szkaplerznej i szkoły podstawowej. Przez 9 lat mieścił się tutaj nowicjat⁹². Później w 2008 r. został on przeniesiony do Bledzewa⁹³, gdzie przy ul. Kościelnej 7 wyremontowały kolejny budynek, tym razem dar sióstr boromeuszek. Nowicjat jest drugim etapem formacji zakonnej, zaraz po postulacie. Po obłóczynach postulanci otrzymują biały welon i granatową sukienkę. W domu też są, oprócz mistrzyni nowicjatu, jeszcze inne siostry tworzące wspólnotę zakonną; powołania do zgromadzenia wciąż utrzymują się na dobrym poziomie. Nowicjat trwa 2 lata⁹⁴, juniorat 5 lat⁹⁵, po 8 latach siostry składają śluby wieczyste.

Kolejną placówkę siostry założyły w Sulęcinnie w parafii pw. św. Henryka w 2009 r. Obecnie posługują tam trzy siostry: s. Teresa – przełożona, s. Efraima – katechetka i s. Ezechiasza – zakrystianka. Sulęcין liczy ponad 10 tys. mieszkańców, a siostry mieszkają w domu plebanijnym przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 1.

Placówka zgromadzenia w Zielonej Górze istnieje od grudnia 2009 r. Siostry pracują i mieszkają w Ośrodku Integracji Społecznej przy parafii pw. św. Józefa Oblubieńca. Posługują jako pielęgniarki wśród chorych, a jedna z sióstr jest intendentką⁹⁶.

90 Tutaj pomagały parafii i katechizacji, dbały także o rodziny zaniedbane moralnie i materialnie. Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, 478–479.

91 Obok pomocy w parafii i katechizacji prowadziły Iskierki i Promyki Jezusa Miłosiernego oraz Czcieli Miłosierdzia Bożego. Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, 480.

92 Nowe Kurowo to wieś założona w 1762 r. Jest położona przy drodze nr 156 Strzelce Krajeńskie – Drezdenko. Leży w gminie Stare Kurowo i liczy 162 mieszkańców. Szkoła istnieje od 1945 r.

93 Bledzewo położone jest w dekanacie Rokitno i liczy ok. 2,7 tys. mieszkańców.

94 Nowicjat to okres rozpoczynający życie we wspólnocie zakonnej. Ma ona na celu dokładniejsze rozpoznawanie Bożego powołania, właściwego danej wspólnocie oraz doświadczenie sposobu życia zgromadzenia (kan. 646). Nowicjusz wg prawa kanonicznego powinien być doprowadzony do zdobycia cnót ludzkich i chrześcijańskich.

95 Juniorat (okres ślubów czasowych) to następujący po nowicjacie, pięcioletni okres formacji zakonnej, podczas którego siostry co roku składają śluby czasowe. Juniorat kończy się konsekracją wieczystą.

96 APA, *Wywiad z s. dr Teresą Szatkowską*, dn. 12.09.2018 r.

3.4. Diecezja koszalińsko-kołobrzeska

W diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej siostry pojawiły się stosunkowo późno, bo dopiero 26 lipca 2007 r.⁹⁷ wraz z początkiem posługi biskupiej Edwarda Dajczaka, który wcześniej był biskupem pomocniczym zielonogórsko-gorzowskim. Obecnie w Domu Biskupim posługę sprawują dwie siostry: s. Judyta i s. Zofia. Wcześniej pracowały tu siostry: Jeremiasza, Tarsycja, Emanuela i Bakhita. Siostry dbają o sprawne funkcjonowanie domu, ale także włączają się w dzieło ewangelizacji, głosząc Miłosierdzie Boże i pomagając ubogim⁹⁸.

W 2011 r. założyły palcówkę w Darłowie przy ul. Wiejskiej 9. Prowadzą tam Dom Hospicyjno-Opiekuńczy im. Biskupa Czesława Domina, placówkę podlegającą pod Caritas. Mieszkają i pracują z chorymi w fazie terminalnej choroby nowotworowej oraz wymagającymi opieki długoterminowej (w hospicjum są 22 miejsca). Od lipca 2014 do 2016 r. posługiwały również w Hospicjum Domowym. Obecnie posługują tutaj siostry: Urszula, Nikodema oraz Gracjana⁹⁹.

Zakończenie

Siostry ze Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego od chwili powstania szerzą kult Jezusa Miłosiernego¹⁰⁰ i chociaż posiadają placówki na obu kontynentach Ameryki, w Afryce i Europie, w sumie w 14 państwach, w tym 25 w Polsce¹⁰¹, to jednak najmocniej związane są z ziemią należącą do dzisiejszej metropolii szczecińsko-kamieńskiej. Tutaj mają dom generalny w Gorzowie Wlkp. i dom macierzysty w Myśliborzu, który wraz z kościołem tworzą Sanktuarium Bożego Miłosierdzia. W zgromadzeniu jest ok. 150 sióstr (w 2013 r. było ich 160). Na terenie metropolii szczecińsko-kamieńskiej siostry miały 27 domów¹⁰² w 14 miejscowościach¹⁰³, a obecnie mają 12 domów w 10

97 „Siostry Jezusa Miłosiernego”, w: *Leksykon zakonów i instytucji życia konsekrowanego w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, red. Tadeusz Ceynowa (Koszalin: Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, 2016), 286–293.

98 APA, *Wywiad z s. dr Teresą Szalkowską*, dn. 12.09.2018 r.

99 APA, *Wywiad z s. dr Teresą Szalkowską*, dn. 12.09.2018 r.

100 ADZG, *Kancelaria*, sygn. Hb11, nr 301 i 302, *Siostry Jezusa Miłosiernego, lata 1946–1962 i 1963–1970*; Rak, „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”, 126.

101 W Polsce siostry mają 25 domów: Północna – Białystok (seminarium i Dom bł. Michała Sopoćki), Bledzew, Darłowo, Gorzów Wlkp., Koszalin, Myślibórz (Sanktuarium i Dom), Nowe Kurowo, Rokitno, Sulęcín, Szczecin (Dom Abp i Jasnogórska); Środkowa – Łódź, Odolanów, Ostrówek (dom św. Faustyny), Porszewice, Warszawa (Dom Zgromadzenia – Jelonki, Parafia Dobrego Pasterza), Zielona Góra i Południowa – Kielce, Krosno Hospicjum, Jamna, Tarnów i Radłów – Przystań Bożego Miłosierdzia, budowa.

102 Myślibórz (2) Szczecin (11), Gorzów Wlkp. (2), Rzeplino, Zbąszynek, Suchań, Piła, Rokitno, Nowe Kurowo, Bledzew, Sulęcín, Zielona Góra, Koszalin, Darłowo.

103 Myślibórz, Szczecin, Gorzów Wlkp., Rzeplino, Zbąszynek, Suchań, Piła, Rokitno, Nowe Kurowo, Bledzew, Sulęcín, Zielona Góra, Koszalin, Darłowo.

miejsowościach¹⁰⁴: 4 w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej¹⁰⁵, 6 w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej¹⁰⁶ i 2 w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej¹⁰⁷, co stanowi ¼ wszystkich domów.

Bibliografia

- „Acta ss. Congregationum Suprema Sacra Congregatio S. Officii, I Notificazione”. *Acta Apostolicae Sedis* (1959): 271.
- Archiwum Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Zielonej Górze. *Kancelaria*, sygn. Hb11, nr 301 i 302, Siostry Jezusa Miłosiernego, lata 1946–1962 i 1963–1970.
- Archiwum Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Zielonej Górze. *Kronika 10-lecia parafii ordynariatu gorzowskiego*, t. 5, nr 144, ks. Józef Anczarski, *Praca ks. Józefa Anczarskiego w Kurii Biskupiej i w diecezji gorzowskiej w latach: 29 XII 1950–30 VI 1963*, 31. Gorzów Wlkp., 1963.
- Archiwum Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Zielonej Górze. *Pismo* z dn. 10.10.1953 r. Gorzów Wlkp. Znak: C. XVI–7/53, 6.
- Archiwum Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp. *Dekret Prymasa Polski*, 05.07.1962, N3430/62/P.
- Archiwum Kurii Metropolitalnej w Szczecinie. *Stolica Apostolska dla diecezji, Bulla „Episcoporum Poloniae coetus”*.
- Archiwum Państwowe w Szczecinie. PWRN, sygn. 3807, k. 14. *Sprawozdanie RdSW PWRN w Szczecinie za II kwartał 1952 r.*
- Archiwum Parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Myśliborzu. *Kronika parafialna po 1945 r.*, nr 3/67.
- Archiwum Parafii pw. Świętej Rodziny w Szczecinie. *Pismo Administratora Apostolskiego ks. E. Nowickiego do ks. dziekana T. Załuckowskiego* z dn. 12.09.1949 r.
- Archiwum Parafii pw. Świętej Rodziny w Szczecinie. *Pismo ks. Kindera do Kurii Administracji apostolskiej w Gorzowie* z dn. 28.05.1949 r.
- Archiwum Prywatne Autora (APA). *Wywiad z s. dr Teresą Szalkowską*, dn. 12.09.2018 r.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. (AZSJM). Abp Marian Przykucki, *Dekret Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśliborzu*, Szczecin dn. 1.08.1993 r.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Benigna Naborowska, *Dziennik*, z. II, rps, 115; z. III, rps, 8 i 12; z. VI, rps, 79.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Congregazione per gli Istituti di Vita Consecrata e la Societa di Vita Apostolica, *Dekret*, Watykan 31.05.2018 r. popisał prefekt Franc kard. Rodé, CM.

104 Myślibórz, Szczecin, Gorzów Wlkp., Rokitno, Nowe Kurowo, Bledzew, Sulęcín, Zielona Góra, Koszalin, Darłowo.

105 Myślibórz (2) i Szczecin (2).

106 Gorzów Wlkp., Rokitno, Nowe Kurowo, Bledzew, Sulęcín, Zielona Góra.

107 Koszalin i Darłowo.

- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret erekcji Zgromadzenia Sióstr Jezusa Chrystusa Miłosiernego Odkupiciela* z dn. 2 VIII 1955 r. Znak: C. XVI–11/55.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret erekcyjny*, 23.01.1961 r., Znak: Hb 11–5/61.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret erekcyjny*, z dn. 9.07.1958 r.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret Kurii Gorzowskiej* z dn. 22.06.1960, mps.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret Kurii Gorzowskiej*, 13.11.1961, Znak: Hb 11–38/61.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Dekret Kurii Gorzowskiej*, 5 VI 1978 r., Znak: Hb 11–1/78.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Faustyna Osińska, *Kronika*, rps, 1 i 12.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Faustyna Osińska, *Kronika*, T: Twórczość M.F. Osińskiej, mps, 12.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Kronika Domu Macierzystego w Myśliborzu*.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Kronika Główna Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w latach 1972–1993*.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Ks. Michał Sopoćko, *Moje wspomnienia o Siostrze Jadwidze – Faustynie Osińskiej*, mps.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Ks. Michał Sopoćko, *Wspomnienia z przeszłości. Tułaczka i zawiązek Zgromadzenia*, wrzesień 1947 r., mps.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. Ks. Michał Sopoćko, *Konstytucje*, mps.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Pismo Kurii Biskupiej w Gorzowie Wlkp.* z dn. 11.11.1961 r.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Pismo Kurii Gorzowskiej*, 7 I 1986, Znak: Hb 11–11/85.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Pismo Kurii Szczyńsko-Kamieńskiej*, Znak: HB–10/78.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Sprawozdania roczne*.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Dokumenty Matki Benigny Naborowskiej, *Życiorys Izabeli Naborowskiej*, rps, 1.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Historia Zgromadzenia, *Życiorys Klaudii Kwiatkowskiej*, mps, 1.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Historia Zgromadzenia, *Życiorys Salezji Poznańskiej*, mps, 1.

- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Historia Zgromadzenia, *Życiorys Teresy Kalinowskiej*, mps, 1.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Dokumenty Domu – Szczecin, Orawska 3.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Dokumenty Domu – Szczecin, ul. P. Skargi.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Dokumenty Domu – Myślibórz, Kościelna 9.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. T: Dom Macierzysty w Myśliborzu, *Kadencje sióstr przełożonych*.
- Archiwum Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego w Gorzowie Wlkp. *Zaświadczenie* z dn. 9.06.1955 r., l.p. I–36/55, mps.
- Ceptowski, S. „V Konferencja XX. Dziekanów”. *Zarządzenia Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Pralatury Piłskiej* 5–6 (1950): 117–142.
- Damazyn, Michał. *Profesor Ludka. Życie i wiara*. Toruń, 2013.
- Fenrych, Przemysław, oprac. „Rok 1945 – «Szczecin jest Polski i Boży»”. *Prezbiterium* 1–5 (1985): 76–88.
- Grzegorzczak, Jan. *Każda dusza to inny świat*. Poznań, 1998.
- Karolczak, Marek. *Kolegiata Myśliborska 1298–2015*. Myślibórz, 2015.
- Kostynowicz, Roman. „Trzy życiowe decyzje i dwa powołania”. *Prezbiterium* 1–5 (1985): 89–94.
- Kowalska, Faustyna. *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*. Warszawa, 1995.
- „Kronika”. *Gorzowskie Wiadomości Kościelne* 8 (1961): 295.
- Majdański, Kazimierz. „Dekret erekcji parafii pw. Miłosierdzia Bożego w Szczecinie, Znak: L 1–27/85, Szczecin, dnia 18 czerwca 1985 r.”. *Prezbiterium* 11–12 (1985): 325.
- Masalski, Robert. *Dzieje diecezji szczecińsko-kamieńskiej 1972–1992*. Szczecin, 2016.
- Miczkuła, Marcin. „Jest to kapłan według Serca Mojego”. *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 41 (2009): V.
- „Orzeczenie Kongregacji Doktryny Wiary”, z dn. 15.04.1978 r. *Acta Apostolicae Sedis* (1978): 350.
- Przykucki, Marian. *Dekret ustanawiający Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśliborzu, Szczecin, dnia 1 sierpnia 1993 r.*, Znak: LM 16–2/93, 201–202.
- Przykucki, Marian. „Dekret ustanawiający Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Szczecinie”. *Prezbiterium* 3–4 (1993): 100–101.
- Rak, Michaela. *Historia Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*. Warszawa, 1994.
- Rak, Michaela. „Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego”. W: *Księga pamiątkowa 50-lecia organizacji Kościoła katolickiego na ziemi lubuskiej, Pomorzu Zachodnim i północnym (1945–1995)*, red. P. Socha przy współpracy Z. Leca, 474–480. Zielona Góra–Gorzów Wlkp.: Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska, 1998.
- S. Teresa ZSJM. „Dom rekolekcyjny”. *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 42 (2004).
- Siostra Michaela. „«Faustynki» Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego”. *Kościół nad Odrą i Bałtykiem – Niedziela* 4, 21 (1992): 6.

„Siostry Jezusa Miłosiernego”. W: *Leksykon zakonów i instytutów życia konsekrowanego w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, red. Tadeusz Ceynowa, 286–293. Koszalin: Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, 2016.

Szałkowska, Teresa. *Bramy Miłosierdzia. Historia życia i posłannictwa s. Benigny Naborowskiej współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*. Białystok, 2017.

Szałkowska, Teresa. *Ryzyko Miłosierdzia. Historia życia i posłannictwa s. Faustyny Osieńskiej współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego*. Białystok, 2016.

„Uroczystość inauguracji Studium Wiedzy Religijnej w Szczecinie”. *Zarządzenia Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Pralatury Pilskiej* 11–12 (1949): 383–385.

Żarnowiecka, A. „«Żadna siła mi tej młodzieży nie rozpedzi». Szczeciński epizod ks. Kazimierza Żarnowieckiego”. *Szczecińskie Studia Kościelne* 7–10 (1997–2000): 285–292.

Streszczenie

Po II wojnie światowej tereny dzisiejszej metropolii szczecińskiej (od 25 marca 1992 r.), w skład której wchodzi: archidiecezja szczecińsko-kamieńska i diecezje koszalińsko-kołobrzeska i zielonogórsko-gorzowska przeszły kilka reorganizacji, w wyniku której teren jej zmniejszył się z 44 836 km² (1945 r.) do 37 199 km². Na tym obszarze po wojnie pozostały tylko 54 siostry z 5 zgromadzeń w 16 domach zakonnych, a obecnie w metropolii posługuje 807 sióstr zakonnych. Pośród wielu rodzin zakonnych znalazło się Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego, które coraz bardziej wyciska swój charyzmat również na tych ziemiach. Zgromadzenie to, ciesząc się od 13 maja 2008 r. godnością instytutu zakonnego na prawach papieskich, liczy ok. 150 sióstr i posiada placówki na obu kontynentach Ameryki, w Afryce i Europie, w sumie w 14 państwach oraz 25 w Polsce.

Niemniej najmocniej związane jest z terenami dzisiejszej metropolii szczecińsko-kamieńskiej. Tutaj ma Dom Generalny w Gorzowie Wlkp. i Dom Macierzysty w Myśliborzu, który wraz z kościołem tworzą Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, i w sumie w 10 miejscowościach – 12 domów zakonnych: 4 w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, 6 w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej i 2 w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, co stanowi ¼ wszystkich domów. To stwarza dobre możliwości do realizacji swojego charyzmatu – szerzenia kultu Miłosierdzia Bożego.

Słowa kluczowe: Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego, metropolia szczecińsko-kamieńska, archidiecezja szczecińsko-kamieńska, diecezja koszalińsko-kołobrzeska, diecezja zielonogórsko-gorzowska

Abstract

THE HISTORY OF THE CONGREGATION OF THE SISTERS OF MERCIFUL JESUS WITHIN THE BOUNDARIES OF THE PRESENT METROPOLITAN ARCHDIOCESE OF SZCZECIN AND KAMIEN (KAMIEŃ)

After World War II, the areas of today's Szczecin metropolitan archdiocese (since March 25, 1992) that includes the archdiocese of Szczecin and Kamień and the dioceses of Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg) and Zielona Góra-Gorzów (Gorzów) re-organized several times. As a result, the area decreased from 44 836 km² (1945) to 37 199 km². After the war, only 54 sisters from 5 congregations remained in 16 religious houses in this area. Nowadays, there are 807 nuns in the metropolitan archdiocese. One of the many religious congregations is the Congregation of the Merciful Jesus which shares his charisma there. The congregation has enjoyed the dignity of a religious institute of pontifical right since 13 May, 2008. There are about 150 sisters who serve on both continents of America, Africa and Europe (facilities in 14 countries). There are 25 houses in Poland.

However, it is strongly connected with the areas of the metropolitan diocese of Szczecin and Kamień as there is the General House in Gorzów Wielkopolski, and the Mother House in Myślibórz. These two houses, together with the church, form the Sanctuary of Divine Mercy. The Congregation has 12 religious houses in 10 places: 4 in the archdiocese of Szczecin-Kamień (Kamień), 6 in diocese of Zielona Góra-Gorzów (Gorzów) and 2 in diocese of Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg), which is one quarter of all houses. This gives good opportunities to realize its charisma – to spread the worship of God's Mercy.

Keywords: Congregation of Merciful Jesus Sisters, Szczecin-Kamien (Kamień) metropolitan archdiocese, Archdiocese of Szczecin and Kamien (Kamień), Diocese of Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg), Diocese of Zielona Góra-Gorzów (Gorzów)